

LIPTAI ERVIN

SZÁNTÓ BÉLA, A FORRADALMÁR KATONA

Száz esztendővel ezelőtt, 1881. február elsején született a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő személyisége, Szántó Béla.

Egyike volt azoknak, akik a századfordulót követő időszakban a Szociáldemokrata Párt balszárnyán megőrizték és ébren tartották a forradalmi munkásmozgalom szellemét. Jelentős szerepet játszott az 1918 októberi polgári demokratikus forradalom győzelemre vitelében. Alapító tagja volt a Kommunista Magyarországi Pártjának és egyik vezetője a proletárdiktatúra megteremtéséért folytatott harcnak. 1919 felejtethetetlen hónapjaiban a Tanácsköztársaság népbiztosaként tevékenykedett. Az intervenció győzelme, az ellenforradalom felülkerekedése után a Kommunista Magyarországi Pártja irányításában és a III. Internacionálé, valamint a Vörös Szakszervezeti Internacionálé vezetésében dolgozott. A harmincas években az egyik szovjet népbiztosság tudományos könyvtárának volt vezetője. Egész pályafutása során magas színvonalú politikai-irodalmi tevékenységet folytatott; több könyve és sok tanulmánya, cikke jelent meg számos nyelven. A háború éveiben a Szovjet Tájékoztató Iroda munkatársa volt, majd a moszkvai Idegennyelvű Könyvkiadó munkatársaként a marxizmus—leninizmus klasszikusai munkáinak magyar nyelvű kiadását készítette elő. 1945 kora őszén tért vissza Magyarországra. Szakszervezeti területen, majd a szövetkezeti mozgalom vezetésében dolgozott. Utolsó megbízatása diplomáciai feladatra irányította: a Magyar Köztársaság varsói követévé nevezték ki. 1951. július 1-én, hetvenéves korában halt meg.

Szántó Béla életének egy szakasza elválaszthatatlanul kapcsolódik a magyar munkásosztály fegyveres forradalmi harcaihoz: az őszirózsás forradalom időszakában éppúgy, mint a Tanácsköztársaság honvédő háborújában azokhoz tartozott, akik az események menetét meghatározó döntéseket hozták a forradalom fegyveres erőinek vezérkarában.

Az első világháború kitörésével került a hadsereghez. 1915 őszén megsebesült, ezt követően a hátsóországban kezelték. Felépülése után három hónapos tartalékos tiszti tanfolyamra vezényelték, majd hadnagyi rendfokozatban a Honvédelmi Minisztériumba osztották be.

Beosztása és körülményei lehetővé tették, hogy munkásmozgalmi kapcsolatait ne csupán megőrizze, hanem még tovább szélesítse. A Magántisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségének Erzsébet körúti központja — amelynek Szántó a szövetség megalakulása óta egyik vezetője volt, és mellyel katonai szolgálatának idején is szoros kapcsolatot tartott — a szociáldemokrata párt baloldali ellenzékének egyik bázisává vált. Az ellenzék

vezetői között a szakszervezeti mozgalomban bátorságával, következetességével és eredményes szervező munkájával már régóta ismertté vált Szántó tekintélyt szerzett. De nem csupán az ellenzék ismerte és becsülte őt: számon tartották a szociáldemokrata párt centrumának vezetői is. Amikor 1918. október 25-én a Nemzeti Tanács körül tömörülő tisztek — Csernyák Imre vezetésével — megalakították a Katonatanácsot, a szociáldemokrata párt Szántót küldötte a Katonatanácshoz, mintegy összekötőként a szervezett munkásság és a katonák mozgalma között.

Ez a Katonatanács még nem a katonatömegek által választott csúciszerv volt. Tagjai a hátszágban szolgálatot teljesítő, (vagy „lógós”), főként fiatal tisztekből kerültek ki, akiket az országosan mind elementárisabb erővel megnyilvánuló háborúellenes, forradalmi hullám sodort a Nemzeti Tanácshoz. Politikai, mozgalmi tapasztalattal és kapcsolatokkal nemigen rendelkeztek; fiatalságuknál és alacsony beosztásuknál fogva nagyobb katonatömegek mozgatásához sem értettek. Ilyen körülmények folytán a negyvenedik életéhez közeledő, tapasztalt politikus Szántó Béla, aki mögött jelentős munkás-

mozgalmi múlt állt, s akinek nem csupán a munkásmozgalom vezetőinek körében, de — beosztása folytán — a Honvédelmi Minisztérium tisztjei között is kiterjedt kapcsolatai voltak, a Katonatanács tagjai között hamarosan vezető személyiséggé vált.

Mint azt Károlyi Mihály és a Nemzeti Tanács más vezetői is megírták emlékirataikban, a Nemzeti Tanács 1918 október végén nem törekedett a forradalom kirobantására. Egyrészt azért nem, mert még reménykedtek abban, hogy törvényes úton, Károlyi királyi megbízásával vehetik át a kormányhatalmat, másrészt azért sem, mert erőiket még elégtelennek vélték a hatalom erőszakos, forradalmi úton való megszerzéséhez.

A forradalom szervezését ezért — nagy részben a Nemzeti Tanács hivatalos vezetésének tudta és akarata ellenére — a szociáldemokrata párt néhány tekintélyes baloldali személyisége, a hozzájuk csatlakozott centristák, jórészt pedig az egyre szervezettebben tömörülő forradalmi szocialisták vették kezükbe. Szántó Béla — sajátos körülményeinél fogva — a forradalom előkészítésén munkálkodó valamennyi csoportosulással nem csupán kapcsolatban állott, hanem mindegyikben számottevő szerepet töltött be.

Ott volt 1918. október 27-e estéjén az Erzsébet körüti szakszervezeti helyiségben, amikor egyes neves szociáldemokrata ellenzéki személyiségek (köztük Rudas László, László Jenő, Chlepkó Ede és mások), a fiatal forradalmi szocialisták olyan képviselői, mint Korvin Ottó, s a legfontosabb budapesti és Pest környéki üzemek forradalmi gondolkodású bizalmi emberei megbeszélésre gyűltek össze. A megbeszélés résztvevői, a gyári bizalmiak meghallgatása után, megállapítva, hogy a munkásság forradalmi hangulata, tenni-vágyása és felkészültsége miatt az idő megérett a cselekvésre, kitűzték a budapesti fegyveres felkelés időpontját: 1918. november 4-ét. Az értekezlet, mint a munkásság fegyveres felkelését előkészítő illegális vezérkar, Szántó Bélát bízta meg a Katonatanácscsal való együttműködés biztosításával.

A forradalom eruptív erejű kibontakozása azonban nem engedte meg a felkelés kijelölt időpontjának megtartását. A „láncchídi csata”, majd a felelősség terhétől szabadulni kívánó rendőrségnek a Nemzeti Tanácshoz való csatlakozása, a budapesti helyőrség alakulatainak a hatalommal való szembe fordulása, a munkásság fegyverkezése arra készítette a felkelés szervezőit, hogy a hatalom megszerzéséért indított támadás időpontját előbbre hozzák.

Kidolgozták a felkelés részletes tervét: előkészítették a munkásság általános sztrájkját, a főváros legfontosabb stratégiai pontjainak és intézményeinek megszállását, az ellenforradalmi erők karhatalmi alakulatainak átállítását, illetőleg „blokkolását”, a karhatalom vezetőinek letartóztatását. A szervezés munkájában jelentős részt vállalt Szántó Béla. Szerepére jellemző, hogy őt az eseményeket felidéző Magyar Lajos az októberi forradalom „vezérkari főnökének” nevezte. „A katonai dolgokat Szántó Béla főhadnagy intézte. Ő volt egy darabig a forradalom vezérkari főnöke”¹ — írta a forradalom éjszakáján az Astoriában lejátszódott eseményekről szóló beszámolójában.

Mint ismeretes, az események — még a Katonatanács egyes vezetői számára is váratlan módon — a fegyveres felkelés előrehozott időpontját is megelőzték. A forradalmi áradatnak a gát áttörését eredményező hulláma akkor indult el, amikor a forradalmi tömegek a Keleti pályaudvarról a frontra indítani szándékolt két menetalakulatot a parancs megtagadására és a felkelők oldalára való átállásra bírták. Az egykorú dokumentumok meg-

¹ Magyar Lajos: A magyar forradalom. Elmények a forradalom főhadiszállásán, Budapest, 1918. 9. o.

emlékeznek arról, hogy a tüntető tömegeknek az Astoriától a Keleti pálya-udvarhoz való indulásának Szántó Béla volt az egyik kezdeményezője. A forradalom éjszakáját az Astoriában töltötte. Ott kapták a tájékoztatást, hogy a helyőrség parancsnoksága — meg akarván szabadulni a forradalmi szellemű csapatoktól — az 1. és a 32. budapesti gyalogezred alakulatait a Dráva-menti arcvonalra kívánja elküldeni. Miután a Katonatanács jelen levő tagjai és az ott tartózkodó nem katona forradalmi vezetők úgy döntöttek, hogy a menet-alakulatok elküldését meg kell akadályozni, Szántó kilépett az Astoria erkélyére. A szálló előtt hullámozó tömeget tájékoztatta az ellenforradalom szándékáról és felhívta: vissza kell hozni a menetszázadokat.² E menetszázadok a későbbiek folyamán tevékenyen hozzájárultak a felkelés sikeréhez: az egyik a térparancsnokságot, a másik pedig a Baross és a Nagymező utcai telefonközpontot foglalta el.

A polgári demokratikus forradalom győzelmét követően az új kormány Szántót (Landler Jenővel és Pogány Józseffel egyidejűleg) kormánybiztossá nevezte ki. Ez kétségtelül a felkelés előkészítésében és irányításában végzett tevékenységének elismerése volt. Kormánybiztosként a budapesti helyőrség parancsnokságának munkáját kellett ellenőriznie és irányítania.

A polgári demokratikus forradalom sikere ellenére a magyar munkásmozgalom baloldala tisztában volt azzal, hogy célkitűzéseinek eléréséhez a forradalom folytatására, további harcra van szükség. Mivel a szociáldemokrata párt hivatalos vezetőinek többsége a fő tennivalót a burzsoá-demokratikus rendszer stabilizálásában látta, a szociáldemokrata párton belüli és a párton kívül álló baloldal egyaránt szükségesnek tartotta egy olyan politikai központ megszervezését, amely a reformista vezetés ellenére is képes forradalmi irányban nevelni, szervezni és vezetni a munkástömegeket. 1918 novemberének első heteiben a szociáldemokrata párt baloldali ellenzékének sorain belül viták folytak arról, hogy a forradalmi központot a párton belül, vagy attól függetlenül kell-e létrehozni. Szántó Béla kezdetben azok közé tartozott, akik a forradalmi felfogást vallókat a párton belül akarták tömöríteni. A Szovjet-Oroszországból, Kun Béla vezetésével hazatért kommunistákkal való kapcsolat felvétele után azonban hamarosan ő is az önálló forradalmi marxista élcsapat, a kommunista párt megalapításának hívévé és előkészítőjévé vált.

Mint a november 24-én megalakult Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottságának tagja, kezdetben továbbra is elsősorban katonai vonalon tevékenykedett. A párt Katonai Bizottságának egyik vezetőjeként irányította a hadsereg soraiban folyó politikai felvilágosító munkát. Szerkesztője volt a „Vörös Katona”-nak, a katonák számára készített kommunista újságnak. Munkájával nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy 1919 januárjának végén megalakult a kommunista katonák szervezete. A fegyveres erők tagjainak megnyeréséért folytatott tevékenységgel egyidejűleg Szántó igen nagy energiát fordított a szakszervezetekben folyó munkára is. Nem véletlen, hogy a jobboldal erős támadásokat indított ellene, és 1919. február 21-én, a kommunista párt többi vezetőjével együtt, őt is letartóztatták és börtönbe zárták. A Gyűjtőfogházban ő is részt vett annak a dokumentumnak a kidolgozásában, amely a szociáldemokrata párttal történő együttműködés feltételeit fogalmazta meg, s amely március 21-én a két munkáspárt egyesülésének elvi platformja lett. Kun Béla oldalán egyike volt azoknak a kommunista vezetőknek, akik a Gyűjtőfogházban az egyesülést előkészítő tárgyalás résztvevői voltak.

² A diadalmas forradalom könyve. (Szerk.: Gellért Oszkár.) Budapest, 1918. 148. o.

A tanácsköztársaság létrejöttét követően Szántó Bélát — Szamuelyvel együtt — Pogány József népbiztos helyetteseként a Hadügyi Népbiztossághoz nevezték ki. Április elején, amikor a népbiztoshelyetteseket is népbiztosi rangra emelték, Szántó is hadügyi népbiztos lett. Ebben a beosztásban dolgozott a proletárdiktatúra fennállásának utolsó napjáig. A népbiztosságon belüli munkamegosztás eredményeképpen elsősorban a szervezési, mozgósítási, utánpótlási és ellátási ügyek tartoztak hozzá.

A Hadseregőparancsnokság megalakulása után — mivel Bóhm a hadseregparancsnoki funkcióba lépett — a Hadügyi Népbiztosság tényleges vezetése Szántóra hárult. Ugyanakkor a Forradalmi Kormányzótanács. Kun és Bóhm mellett harmadik tagként őt delegálta abba a szűkebb körű bizottságba, amelynek a hadügyek legfontosabb politikai és katonai kérdéseiben döntenie kellett. Ily módon Szántó a Tanácsköztársaság védelme alapvető jelentőségű kérdéseinek megoldásához kiemelkedő módon járult hozzá.

Kezdetől fogva helyesen ismerte fel annak szükségességét, hogy a Vörös Hadsereg szervezését a lehető legszélesebb alapokon végezzék.

A hatalomátvételt követő napokban Szamuelyvel együtt vitatta annak javaslatnak a helyességét, hogy a magyar Vörös Hadsereg szervezését a Bóhmék által 1919 februárjában, a polgári demokratikus rendszer érdekeinek és szükségleteinek megfelelően megkezdett úton folytassák. Mivel a toborzott, zsoldos hadsereg koncepciójához ragaszkodó Pogány, valamint a vele szemben álló Szamuely és Szántó vitáját a hadügyi vezetésen belül nem lehetett eldönteni, a Forradalmi Kormányzótanács Kun Béla, Bóhm Vilmos és Weltner Jakab személyében bizottságot küldött ki az ügy lezárására. A bizottság Pogány álláspontjára helyezkedett. Ennek a hamarosan helytelennek bizonyult döntésnek a korrekciója és végül a hadkiegészítés és utánpótlás helyes módszereinek kialakítása érdekében Szántó úgyszólván a proletárdiktatúra egész fennállása idején szívósan és következetesen munkálkodott.

A Forradalmi Kormányzótanács április 2-i ülésén Szántó igyekezett a Tanácsköztársaság vezetői előtt reális képet rajzolni a katonai helyzet súlyosságáról. Felhívta a figyelmet arra a hamarosan véres valósággá vált veszélyre, hogy a román és csehszlovák csapatok északkeleten el akarják zárni a szovjet Vörös Hadsereggel való kapcsolatteremtés lehetőségét. Ezért is sürgette, hogy a magyar munkásosztály mielőbb megfelelő fegyveres erőt hozzon létre. „A fronton teljes demoralizáció van. A csapatok kérik felváltásukat és erre szükség is volna” — hangoztatta, majd rámutatott, hogy a veszély elhárításának csak egy módja van: a Vörös Hadsereg mielőbbi kiépítése.³

Már az április 16-i intervenció támadás előtt meggyorsult a hadseregszervezés munkája. Április 18-án pedig jelentős előrelépés történt a Szántóék által képviselt helyes irányban: a Budapesti Munkás- és Katonatanács elhatározta a proletariátus mozgósítását. A határozat értelmében a munkásság felének, valamint a munkástanácstagok és a népbiztosok felének ki kellett mennie a frontra. Szántó tevékenyen járult hozzá a Tanácsköztársaság politikai és katonai életében egyaránt fordulatot jelentő döntéshez, a munkásosztály általános mozgósításának május másodikán történt elrendeléséhez. A Vörös Hadsereg csodálatra méltóan gyors és sikeres újjászervezése, az a tény, hogy néhány héttel a május elsejei mélypont után a Tanácsköztársaság fegyveres erői már sikeres támadásra indulhattak, az ő szervező munkájának is köszönhető.

³ A Forradalmi Kormányzótanács április 2-i ülésének jegyzőkönyve. Párttörténeti Intézet Archívuma.

A proletariátus általános katonai mozgósítása lehetővé tette a válság gyors elhárítását, és alkalmassá tette a hadsereget bizonyos — nem túl hosszú ideig tartó, és térben is meglehetősen körülhatárolt — hadműveletek diadalmas végrehajtására. Szántó azonban — más vezetőkhez hasonlóan — tisztában volt azzal, hogy a fiatal szocialista állam védelmét nem helyes *csak* a proletariátus érdekében valónak, csak a munkásság kötelességének tekinteni. Ezért munkálkodott a dolgozók általános hadkötelezettségének bevezetésén. A Forradalmi Kormányzótanács június 5-i rendeletével be is vezette a 18—45 éves dolgozók általános védkötelezettségét és előírta, hogy június 10. és 21. között a sorozásokat a Duna—Tisza közén, az északon felszabadított területeken, valamint a fővárosban végre kell hajtani.

A sorozásokon elért eredmények azonban nem feleltek meg az előzetes várakozásoknak. A Tanácsok Országos Gyűlésének június 21-i ülésén Szántó kifejtette: az egyre erősebbé váló defetista és ellenforradalmi agitáció következtében nehéz érvényt szerezni az általános hadkötelezettséget bevezető rendeletnek. Rámutatott a falu mozgósításának fontosságára: „Be kell vinni a faluba az osztályharcot. Szét kell választani a falut: a nincstelen proletárookra, a dolgozó munkásokra és a birtokosokra.”⁴

A Forradalmi Kormányzótanács július 7-i ülésén a dezertőrök, valamint a sorozásokon való megjelenést elmulasztók elleni határozottabb fellépés szükségességét hangoztatta. Mivel a Hadügyi Népbiztosság nem rendelkezett olyan karhatalmi erőkkkel, amelyekkel a rendeletek megszegői ellen felléphetett volna, kívánatosnak tartotta, hogy a népbiztosságnak legyenek saját karhatalmi alakulatai. E téren lényeges változás nem történt, ezért július 29-én Szántó saját hatáskörében intézkedett: rendeletet adott ki, amelyben elrendelte a dezertőrök összeszedését, egységükhöz való visszavitelét, megtiltotta, hogy a katonai kötelezettségüket szabotáló személyeket az üzemekbe vagy kórházakba felvegyék.⁵

Legfelsőbb szinten Szántó Béla foglalkozott a hadsereg ellátásának kérdéseivel is.

Amikor a Vörös Hadsereg építése megkezdődött, a tervezett hadsereg fegyverzettel, felszereléssel, ruházattal és élelmiszerral való ellátását illetően meglehetősen pesszimiztikus hangulat uralkodott a Hadügyi Népbiztosságban. „Mindен kevés, sürgős utánpótlás szükséges. Miből? Idő, mire utánpótlás jöhet”⁶ — írta a hadsereg anyagi helyzetéről március 26-án összeállított jelentés rezüméjében a hadtáp egyik vezetője.

Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy megfelelő szervező munkával a hadsereg legégetőbb szükségleteit — ha nem is problémamentesen — ki lehet elégíteni. Szántóéknak májusra sikerült a Vörös Hadsereg egységeit minden szükséges ruházattal, felszereléssel, gyalogsági fegyverekkel ellátni, sőt olyan tüzérséget is tudtak szervezni, amely nemcsak minőségi, de lényegében mennyiségi tekintetben is felülmúlta az intervenció román és csehszlovák hadseregéét. Ez utóbbi annál is inkább számottevő eredmény volt, mert április közepén a csapatok mindössze 34 üteggel rendelkeztek, az április 16-i támadást követő visszavonulás során pedig jelentős mennyiségű löveganyag jutott az ellenség kezébe!

A magyar Vörös Hadsereg ellátására irányuló munka nagy eredményeként kell elkönyvelnünk azt a tényt, hogy a csapatok élelmezését is sikerült kielé-

4 A Tanácsok Országos Gyűlésének naplója. Budapest, 1919. 214. o.

5 A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai 6/B. k. 548. o.

6 Hadtörténelmi Levéltár. A Magyar Tanácsköztársaság iratai 43. doboz, HÜNB. 62. osztd. 326.255. Ht.

gító módon biztosítani. A világháború utáni helyzetben, amikor a mezőgazdasági termelés katasztrófálisan csökkent, s a városi lakosság ellátása már 1918-ban is elégtelen volt, ez a teljesítmény méltán vonja magára a szakemberek figyelmét.

Szántó Béla, mint a Forradalmi Kormányzótanács népbiztosa, s mint a legfelsőbb katonai döntésekre illetékes háromtagú bizottság tagja, nagy felelősséggel és hatáskörrel vett részt a legfontosabb politikai, katonapolitikai és stratégiai elhatározások meghozatalában.

A sorsdöntő kérdésekben kialakult vitákban általában Kun Béla álláspontját támogatta.

A többi kommunista és baloldali szociáldemokrata vezetővel egyetemben a harc folytatásáért és a proletárdiktatúra fenntartásáért szállt síkra, amikor a jobboldal április végén, az intervenció sikereitől megrettenve, a munkásosztály kivívott hatalmának feladását javasolta. A Forradalmi Kormányzótanács május másodikán tartott drámai ülésén kifejtette, hogy „gyávaságnak és a munkásság cserbenhagyásának tartja a hatalom átadását. . . Míg a munkásság a Kormányzótanácsot el nem kergeti, addig mindenkinek a helyén kell maradnia”⁷ — hangoztatta. Egyike volt azoknak a népbiztosoknak, akiket a Kormányzótanács kiküldött a munkásbizalmiak véleményének megkérdezésére: vállalja-e a munkásság a harc folytatását? Bár a bizalmiakkal folytatott tárgyalás részleteit nem ismerjük, joggal feltételezzük, hogy a munkások képviselőinek pozitív állásfoglalásához a Szántó Béla forradalmár hitéből, elvi szilárdságából fakadó hatás is hozzájárult.

Ugyanez, a Tanácsköztársaság védelmében folytatott harcban megalkuvást elutasító álláspontja nyilvánult meg akkor is, amikor május elején a Salgótarjánt elfoglalással fenyegető csehszlovák csapatokkal szemben Bóhm a visszavonulást, a város feladását javasolta. Szántó — éppúgy, mint Kun — nem csupán az az északi arcvonalon várható következmények szempontjából tartotta helytelennek Bóhm javaslatát, hanem elsősorban a május 2-a utáni lelkes, pozitív politikai hangulatra való tekintettel idegenkedett egy olyan lépéstől, amely a politikai és katonai újjászerveződés és erősödés felfelé ívelő folyamatát törte volna meg.

Lényegében egy stratégiai kérdésben tért el a véleménye a Kun Bélától: az úgynevezett Clemenceau-jegyzékre adandó válasz, a júniusi támadás során elfoglalt területek kiürítése kapcsán. Június 15-én, a pártvezetőség ülésén, Szántó is ellenezte a visszavonulást. Éjjel az ő lakásán gyűlt össze Szamuely vezetésével a kommunisták egy csoportja. Olyan álláspontot alakítottak ki, hogy az ultimátumot el kell utasítani. Néhány nappal később azonban, mikor a kérdést a Tanácsok Országos Gyűlésén vitatták, Szántó már nem szállt szemben Kun véleményével.

Példamutató határozottsággal vett részt Szántó Béla a június 24-én kirobbantott budapesti ellenforradalom leverésében. Az ellenforradalmárok első ágyúlövésai után a kétszínűen viselkedő Haubrichhoz, a IV. hadtest parancsnokához sietett, ahol a színtén odaérkező Kun Bélával és Jancsik Ferencsel, a Vörös Őrség parancsnokával együtt megszervezték az ellenforradalom leverését. Szántó irányította a monitorok elleni harcot, intézkedett az ellenforradalmárok által elfoglalt József-telefonközpont visszafoglalására; az ellenforradalom leveréséig fáradhatatlanul és bátran tevékenykedett. A következő napokban olyan rendelkezéseket sürgetett, amelyeknek el kellett volna retten-

⁷ A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai, 6/A k. 388. o.

teniük az ellenforradalmárokat egy újabb próbálkozástól. A Kormányzótanács június 26-i ülésén az ő javaslatára mondták ki, hogy a forradalmi törvény-
székek által hozott halálos ítéletekkel szemben nem lehet fellebbezéssel élni.
Nem rajta, és a hozzá hasonlóan gondolkodókon múltott, hogy az ellenforra-
dalmárokat nem részesítették tettükhöz méltó büntetésben.

Amint azt a Párttörténeti Intézet Archívumában kéziratban őrzött történeti
munkája is tanúsítja, Szántó is egyetértett a vereséggel végződött júliusi
offenzíva megindításának szükségességével. Ma sem könnyű egyértelmű ma-
gyarázatot adni arra, hogy a Tanácsköztársaság politikai és katonai vezetői
miért tették magukévá Julier ez irányú kezdeményezését. Szántó éppúgy, mint
a Vörös Hadsereg parancsnokságát Bóhmától átvevő Landler, tisztában volt
a több mint kockázatos vállalkozás katonai előkészítésének gyengeségével.
Tudták, hogy a tiszántúli román királyi haderő nem csupán a védelem, a
pihenség előnyeivel rendelkezik, hanem létszámbelileg is fölényben van a
Vörös Hadseregnek a támadás céljaira összevont erőivel szemben. „A Vörös
Hadsereghez tartozó 280 000 emberből — épp a sok hatóság, parancsnokság
következtében — csak egy csekély töredék, mindössze 56 000 ember áll, mint
csatár a rajvonalba⁸ — írta július 18-án Landler Szántónak. Nyilvánvaló,
hogy a júliusi offenzíva elhatározását nem a katonai, hadművészeti szférához
tartozó tényezők, hanem elsődlegesen és alapvetően politikai jellegű meg-
fontolások születték.

Szántó is azon vezetők közé tartozott, aki az utolsó pillanatig reményked-
tek, akik a kilátástalan, végső órákban is azon gondolkodtak, hogyan lehetne
a májusi, csodálatos újjászületést megismételni. Még augusztus elsejének dél-
előttjén is az egység helyreállítására szólította fel a szociáldemokratákat és
támogatta Kun Béla javaslatát az 500-as munkástanács összehívására.

Kommunistaként állt helyt annak a Vörös Hadseregnek vezetői posztján,
amelyről a Tanácsköztársaság kikiáltásának tízéves évfordulóján így emlé-
kezett:

„A Vörös Hadsereg... a forradalmi proletariátusnak forradalmi alkotása
volt egy döntő pillanatban... A kapitalista tengernek ezen kis forradalmi szi-
getén, az imperialista hadseregektől körülzárva, Európa szívében, ezen az
előretolt forradalmi állásában, a magyar proletariátusnak ez a vezető, előre-
haladott forradalmi élcsapata és az ő alkotása: a Vörös Hadsereg és annak
győzelmei lobogtatták négy és fél hónapon keresztül magasan a forradalom
vörös zászlaját.”⁹

A magyar Vörös Hadsereg emlékeivel együtt őrizzük és ápoljuk a kommu-
nista hadügyi népbiztos, a bátor és következetes forradalmár: Szántó Béla
emlékét is.

⁸ Idézi *Hajdú Tibor*: A Magyar Tanácsköztársaság. Budapest, 1969. 330. o.

⁹ *Új Március*, 1919. III. 54. o.